

EGY EVSZÁZADOS TERV MEGVALÓSULÁSA

Vásárhelyi Pál /1795 - 1846/

Gyártó ország : Magyarország
Gyártási év : 1972.
Gyártó cég : MAPILM NTOS

Rendező és fk. : PAULUS ALAJOS
Operatőr : Zöldi István
Surányi Antal
Dramaturg : Vitéz Gábor
Hang : Nosek János
Szín : Kun Irén
Vágó : Csöndes Mária
Szaktanácsadók : Károlyi Zsigmond
Nagy Ernő Jenk
Gyártásvezető : Láng Eva

A film az Országos Vizügyi Hivatal és a Budapesti Geodéziai Vállalat közreműködésével készült.

színes
593 m
1 tek
magyar hang

Annotáció:

A tiszai árszabályozás előkészületeiről, előzetes tudományos felméréséről, és elsősorban az óriási munka apostolának, Vásárhelyi Pálnak érdemeiről szól a film.

NT/23. "VÁSÁRHELYI" c. film cenzuraszövege:

EGY ÉVSZÁZADOS TERV MEGVALÓSULÁSA

Operatőr: ZÖLDI ISTVÁN, SURÁNYI ANTAL; Vágó: CSÖNDES KLÁRA; Szaktanácsadó: KÁROLYI ZSIGMOND, DR. NAGY JENŐ; Dramaturg: VITÉZ GÁBOR; Gyártásvezető: LÁNG ÉVA; Hang: NOSEK JÁNOS; Színes technika: BOROS MAGDA;

Az Országos Vizügyi Hivatal és a Budapesti Geodéziai Vállalat közreműködésével készült a MAFILM Népszerű-tudományos Filmstúdiójában.

Magyarországon forgalomba hozza a MOKÉP.

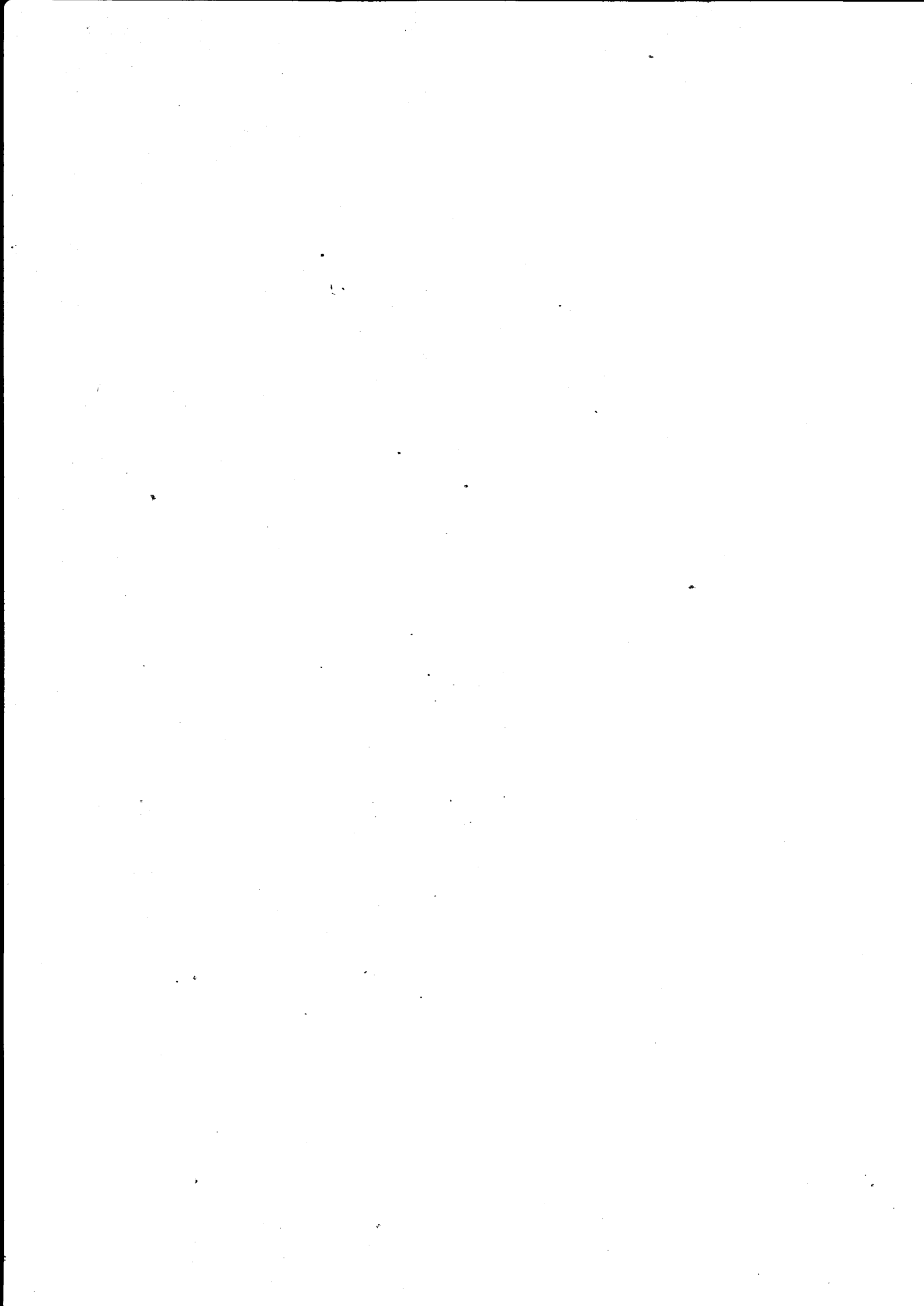
Eng.sz.: 5362/72.

Író, rendező: PAULUS ALAJOS

"Hazánk, jó részét víz birja, posvány, fedi, - csak indignációval szemlélhetjük a Kőrös berkeit, Tisza, Bodrog kiöntéseit, melyeken ezernyi familiák élhetnének boldogul. Milyen szép tartományokat nyerhetnének egy csepp vérontás nélkül a hazánknak! Ha nád és zsombék helyett, melyben most róka és farkas csatangol, kies mezők, s mosolygó lakhelyek támadnának!" Vásárhelyi Pál ur, az Akadémia rendes tagja megválasztása alkalmából 1838. szeptember 2-án tartja székfoglaló előadását. "A folyók a természet ajándékai közé tartoznak az emberekre nézve. Alig van tárgy, több áldást nyújtó, mint az országokon keresztül vonuló folyamok. Sajnos a mi folyóink nem teljesítik szép feladatukat; nem tudnak életrekelni, mert nincsenek szabályozva. A Tisza jelen állapotjában, magas árjai tömegének nagy részét a sok százezer holdakat tevő lapályokba veti. Amit a folyamok áldásáról mondtunk, a magyar hazánk folyamaira nem alkalmazható. "Megbocsát méltóságod látta-e a hajóról azt a gátat, amelyet a megye készített? Széchenyi: "Fizetett, tett, adott is valamit a nemesség mindehhez?" - "Bizony az semmit." - "Akkor hát nekem nem tetszik az a gát!" "Mert hogy annyi bajnak, melyek kivált a lefolyt években érték viz dolgában a Tiszántuli kerület nagy részét, csupa vízmérnöki ügyesség vehesse gyökeres elejét, anélkül, hogy ezen ügyesség támaszát találja minden ember lelkes vállvetésében e körül csak az ringathatja magát édes ámitásokba, ki a csudákban hisz." "Elküldeném az embereket Hollandiába, megmutatnám nekik a vízöntözés nagyszerű eredményeit, hogy legyen fogalmuk azon állapotról, melyet csak a jövő nemzedék fog ugyan elérni, de melynek előbb-utóbb végre be kell következnie, ha ahhoz az emberek bölcsessége és kitartó munkaereje járul." Vásárhelyi Pállal befutottunk a Zuyder Zeere. 9 órakor megérkeztünk Amsterdamba. Egy Elisium ez, s mindez emberi ügyesség eredménye. A csinos holland házak, kertek rendezett bősége megfájdítja a szívem, ha az otthoni por és sár az eszembe jut.

"Hollandia több táján olyan a földkeverék, hogy azzal nem húzhatni gátot, amelyen a víz át ne szivároghjon. Ám de azért mégis vannak gátok, amelyeken keresztül beszivárgott vizet minden évben annyiszor, ahányszor szélmalomokkal, újabb időkben gőzgépekkel kiszivattyúzzák, a kerseres műtétet évenként rendszeren ismételve. Az efféle bebástyázott és kiszivattyúzott telkek holdszám szerint 70 pengő forint tiszta jövedelmet is nyújtanak évenként. Eképp az efféle sanyaru munkát szintugy megérdemlik. Kövesd a gyönyörű példát. "Rossz néven vehető-e, ha egy ily hatalmas mű láttán, melyet oly nagy kitartás és erős akarat hozott létre, az ütőerünk se besebben ver? S ha valaki ezt a nevezetes helyet azzal a szép álommal hagyja el, hogy valami hasonló nagyszerűt fog kezdeményezni?" "Vásárhelyi Pár uram! Tegnap voltam a nádornál. Arról van szó, hogy felkérlik a Tisza szabályozás tervcinek elkészítésére. Kérem, hogy HUSZÁR MÁTYÁS és LÁNYI SÁMUEL Tisza mappációja alapján haladék nélkül lásson munkához. Legyőztük az Al-Dunát, most végre hozzákezdhetünk ehhez a munkához is." "Tisztelt megyei urak! A Tisza völgyét és ennek orvoslását, mint én tartom, nem vidéki, egy-egy határnak kedvező körülmények szerint kell felfogni, de országos és az egész roppant vízszervezetnek lehetőleg egyenlőben kedvező szempontból. Tiszavölgy alatt én nemcsak a Tisza ágyát értem és azon tért, melyre a kicsapongó Tisza árja terjed, de mindazon folyók és vizek ágyait és kiöntési lapályait is, melyek a Tiszába onlanak. Foltozásnak én nem vagyok barátja. "Mert "folt foltra" végképp sem egyéb, mint koldusöltöny, melyet ha egyed visel nem nagy szerencse: ha pedig nemzet, szégyen. A választás csak két szempont között lehet: vagy hagyni továbbra is rakoncátlanokdni a végpusztulással fenyegető vizeket, vagy az egész Tisza völgyét egy-kertté átváltoztatni. A Tisza völgyét egy-két félszeg rendelettel, akarom is nem is féle munkával, a néhány nyomorult forintocskával rendezni nem lehet. Nemcsak egyesek, hanem az ország haszna forog fenn, ha 3 millió katasztrofális holdra rugó legjobb minőségű termőföld a szántóvasznak visszaadatik. Szóval: oly roppant munka sikeres végbevitelére, mint a Tisza völgyének rendezése és kertté varázslása volna, a jelenlegi rozsdáink, feudális békóink között mindez teljes lehetetlenség, ahhoz az egész magyar alkotmányi vázolatnak kitisztítása, egy-temes nemzetre kiterjesztése és némiképpen tökéletes újjáalakítás szükséges. A népek életében csak a társadalmi út, az érdekek józan egyesülése és közös vállvetés az áldást hozó.

"Szerződvény. Az alulírtak áthatva azon meggyőződéstől, hogy az egyetemes Tiszavölgy szabályozásának mind anyagi, mint szellemi jótékonyága megmérhetetlen; e célból egy, a Tiszavölgy minden vizcsinok és mocsarainak szabályozására minden érdekelt vidék lakosait egybefoglaló nagy társulatba lépünk. "Mélyen tisztelt Társulati Ülés! A nagyméltóságú Fő-kormányzószéknek kegyes rendeletében meghagyaték a kir. építési Fő-igazgatóságnak, hogy Tisza folyó általános szabályozása tervezetét - melyet most Önök elé terjeszték - haladék nélkül készítse el. Hangsúlyozom, hogy a kitűzött cél elérése a Tiszánál, csak nagyobb szakaszokban eszközölni általános szabályozás által, egy előre kiszabott terv szerint sikerülhet. A szabályozási tervezetben mind a lefolyás elősegítése, mind a folyó állapota javítási tekintetéből, több átvágások javasoltatnak. Minthogy az átvágások által a Tisza medrét és tükrét alább fogja szállítani és útja rövidül, ezáltal főleg pedig egyenesebb mentével, melyet nyír, sebessége is növekedik, az átvágások haszna, mind az árvizek csökkentésére, mind a hajózásra nézve tiszta haszon fényében tűnik fel. Az átvágások száma térkép szerint lol. "Tisztelt Küldött Urak!" Vásárhelyi mérnök ur igen gondosan tanulmányozta a vizek természetét. Évekig foglalkozott e témával. Ime, itt állnak a rengeteg táblázatok, térképek, képletek, meder-szelvények. Kimondom, ami a szívenem fekszik. Vásárhelyi olyan jól ismeri a Tiszát, nemzeti sokszázados tespedésünknek ezen borzasztó bélyegét, hogy megbizhatunk benne. Mindazonáltal az átvágásokba befektetendő tőke oly roppant költség, hogy aggódva tehetjük fel a kérdést, vajon elvállalja-e azt a tiszavölgyi birtokosság? Gróf Széchenyi István azt mondja Stádiumában: "E hazának jövődjére a közterhekben egyenlő részesülés nagy befolyással bír. Itt az ideje, hogy a vizek, utak terheinek egyenlő viselésében, - akár fizetett hajdan a nemesség, - akár nem, most általánosan mindenki közteherben részesüljön. "Hagyjuk az elméleteket. Éveken át fizetnünk kell azért, hogy egy csomó parasztnak a földjét ne öntse el a tavaszi áradat. Elönti, elönti majd kiszárad utána. Miénket is elborítja a víz, mégsem ágálunk." ugy tűnik, miként az urak igazán nem is akarnak egyesülni, hanem csak felhagyták magukra e szót beszélni, mint olyat, melynek firmája alatt nagyokat lehetend busulni a Tisza árvize mellett, busulva könyörögni pénzért, s várva a sült madarak röpteit. "Hazánknak számos vizeiben roppant kincs fekszik; ezért ily vállalatokat, mint aminő a szóbanlévő, nemzetünknek elhagyanolni, vétkezés nélkül nem lehet."

"Ki tudná vajon megmondani, hogy meddig tart még a világ? Azt hiszen elég idő van hátra, hogy a nagy társégi mocsárok kiszáradjanak." "Csak egyhez szokjunk előre tiszavölgyi hazafiak! Mocsaraitok ingyen kiszáradni nem fognak." "Méltóztassanak béketűrőssel lenni. Majd kiszáradnak a mocsarak is. Csak nem kell az embernek hirtelenkednie. Mi magyarok oly igen hirtelen akarunk oda jutni, s csak amugy könnyen, hová más nemzetek sok fáradtsággal, századok múlva jutottak el. Mihelyt mi valami jelest látunk, vagy hallunk külföldön, mi azt azonnal át akarjuk hazánkba varázsolni? Igen, de ez nem megy oly könnyen." "Mint megbizott főbíró nyilatkozhatom: Az árvizek legelőinket bőven öntözik, mely állattartásunk számára nagyonis megenlítésre méltó előnyöket jelent, így Vásárhelyi elvei szerinti szabályozását a Tiszának megfelelőnek nem tartom. A Vásárhelyi-tervenek kellő sikere soha nem leend, bár számtalan millió forintot költsenek rá, pedig uraim a pénzügyi tekintet nem megvetendő valami. "Ha meggonduljuk, hogy Vásárhelyi Pál urnak csalhatatlan auctoritása a vizek dolgában nincs, sőt e tárgyban céljainak elérésére még kép elenségeket is kész volt irni, méltán kétkedhetünk azon, hogy előhozott okai elegendőek." "Ha valaki bizik Vásárhelyi Pál ur szánításainak csalhatatlanságában s tervét helyben hagyja, akkor nagyon meg van csalatva! Szegény hazánk is ily szerencsétlen terv létesítésével legnagyobb romlásnak indul." "Hamis alapon fekszik Vásárhelyi Pál ur Tisza szabályozási terve." Ünnepeylesen felhivom Vásárhelyi urat: vonja vissza hamis adatait! Vásárhelyi Pál meghalt! A Tiszaszabályozó ülés alkalmával szél ütötte, s 1846 év április 9-re virradóra hasznos, becsületes földi pályáját bevégezte. Mindekutána Palcoca Péter velencei építési Főigazgató a megboldogult Vásárhelyi Pál ur terveit felülvizsgálta és azt elfogadta, úgy vagyok meggyőződve, hogy a Tiszavölgy rendezése nem remény többé, de a legszebb fejlődésnek indult valóság.

Tiszadob, 1846. augusztus 27.

Vásárhelyi Pál ur terve szerint, a Tiszadob-Szederkényi átvágás munkálataival kezdetét vette harcunk a kártékony vizek ellen. Hej uraim, dicső nép ez a magyar nép, kár róla úgy megfelejtkezni; higgyék meg önök, habár a gömbölyü világnak végső csucsáig hajózanának is. Mint teljhatalmu császári biztos, az ujonnan felállított Tiszaszabályozási biztosság műtani vezényletére Herrich Károly főmérnököt jelölöm ki.

"Vásárhelyi nem adott be egy tervet sem a Tisza és mellékfolyóinak szabályozásáról. Midőn rendszerét, terveit sokkal bölcsőbb és tudósabb szakemberektől hallotta a zöld asztalnál megbuktatni, a guta megütötte." "1848 után bekövetkezett u.n. abszolút korszak vagy- hogy a nép szavával élje a Bach-rezsim - a Tiszaszabályozást illetőleg áldásteli volt. Ma tehát ott állunk, hogy a Szabályozási Vállalat bevégezése felett nyilatkozhatunk. A Tiszaszabályozás tárgyában 1850. évben kibocsájtott legfelsőbb császári rendelet Szeged városát az algyői Pallavicini uradalom érdekeit szolgáló percsorai társulatba kényszerítette. Szeged város érterére nézve legüdvösebb lenne, ha Szeged védelme a Vesszős - Szomolya-Sövényháza vonalon határozhatnák meg. A védtöltésnek a percsorai magaslatokig célbavett kiterjesztése és fenntartása kizárólag Pallavicini örgróf algyői uradalmának szolgál javára. A szakértelen nélküli szabályozás káros következményei nem maradhatnak el. Lesújtva kénytelenek vagyunk tapasztalni, hogy egyedül állunk, védelmünkben senki közre nem munkál. Szeged város panaszát kivizsgálva megállapítottam, hogy nemcsak sem igazságtalanul, sem méltánytalanul nem jártak el Szeged városával szemben. Az emelt vádakát mint helyteleneket visszautasítottam kénytelenittem. A Tisza árja naponként fenyegető növekedése miatt veszély van a késedelemben." "A balszerencse végre is megunja annyiszor ránk kiáltani a jóakaratu "Vigyázzatok" szót, s csak a könyvek fogják beszélni a jövő századoknak; hol feküdt Szeged valamikor." "Szomorú tanulságul, szolgálhat ez arra nézve, hogy mily helyre pótolhatatlanok az olyan tévedések, és következményeik, melyek a közönség óhajainak és törekvéseinek mellőzésével és elnyomásával keletkeznek. VISSZA KELL TÉRNI A VÁSÁRHELYI TERVHEZ! A tudósok nem ajánlanak semmiféle rendszerváltoztatást. Vásárhelyi Pál lángeszű conceptiói változatlanul igazak, mivel a viszonyok helyes fölmérésében gyökereznek. Az ármentesítés eredményeként Hollandia ármentesített területeinél is sokkal nagyobb területet nyerhetünk. "A védmunkákat kivinni nem elég! MEG KELL valósítani az öntözést is, melyet csak a jövő nemzedék fog ugyan elérni, de melynek az emberek bölcsességével és kitartó munkaerejével előbb-utóbb be kell következnie." A Magyar Népköztársaság Országgyűlése 1965-ben elrendelte a Tiszavölgy-fejlesztés legfontosabb művének létrehozását: a Kiskörei Viz-lépcső és öntözőrendszer megépítését. "Vásárhelyi Pál Uram! Ugy vagyok meggyőződve, hogy a Tiszavölgy rendezése nem remény többé, de a legszebb fejlődésnek indult valóság."

A Kiskörei Viz-lépcső duzzasztóterében 400 millió m³ viz tárolható. Az öntözőrendszer megépítése után, a NAGYKUNSAGI ÉS JÁSZSÁGI Főcsatornák közvetítésével 300 ezer hektár termőföld válik rendszeresen öntözhetővé. "Milyen szép tartományokat nyerhetnénk egy csepp vérontás nélkül a hazának! Ha nád és szobák helyett, kies mezők, s mosolygó lakhelyek támadnának!" A tároló vízmennyisége és az elosztó csatornahálózat biztosítja a Tisza völgyében épülő ipari létesítmények és lakótelepek vízellátását is. A zsilipkamra 1350 tonnás hajók áteresztésére alkalmas. A vízi-lépcsőbe épített erőmű évente 106 millió kw/óra villamosenergiát termel. "A népek életében csak a társadalmi út, az érdekek józan egyesülése és közös vállvetés az áldást hozó."

- - - - -